

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Poznaniu

LPO.410.024.04.2018
P/18/060

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

<i>Numer i tytuł kontroli</i>	P/18/060 – Zatrudnianie osób niepełnosprawnych przez administrację publiczną i państwowe osoby prawne
<i>Jednostka przeprowadzająca kontrolę</i>	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
<i>Kontroler</i>	Aleksandra Koszarek, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/159/2018 z dnia 27 września 2018 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
<i>Jednostka kontrolowana</i>	Narodowy Fundusz Zdrowia Wielkopolski Oddział Wojewódzki w Poznaniu, ul. Piekary 14/15, 61-823 Poznań (dalej: Oddział albo WOW)
<i>Kierownik jednostki kontrolowanej</i>	Agnieszka Pachciarz, Dyrektor Wielkopolskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia ¹ (dalej: Dyrektor) (dowód: akta kontroli str. 7)

II. Ocena kontrolowanej działalności²

Ocena ogólna

W latach 2016 – 2018 (I półrocze)³ w Oddziale stosowano jedynie standardowe formy ogłaszania o naborze pracowników wymagane przez ustawodawcę w art. 107a ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych⁴. Nawiązano współpracę z innymi podmiotami m.in. w zakresie oferowanych stażów i praktyk. Działania te dotyczyły jednak ogółu zainteresowanych i nie były skierowane wprost do osób niepełnosprawnych. Nie skorzystano z możliwości zainicjowania współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz niepełnosprawnych. Informacje o wolnych stanowiskach pracy były zamieszczane na stronach internetowych, ale nie na stronach dedykowanych stricte takim osobom⁵. Nie sprzyjało to wzrostowi liczby osób niepełnosprawnych zatrudnionych w Oddziale, a wskaźnik ich zatrudnienia w kontrolowanym okresie oscylował od 4,77% do 4,83%.

W WOW przestrzegano praw pracowników niepełnosprawnych w zakresie czasu pracy, dodatkowego urlopu wypoczynkowego oraz płatnego zwolnienia od pracy. Ich stanowiska pracy były odpowiednio przystosowane. Jednak budynki zajmowane przez Oddział nie były w pełni dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych, a poszczególne pomieszczenia w różnym stopniu spełniały aktualnie obowiązujące warunki techniczne jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie.

¹ Od 13 lutego 2017 r., wcześniej w okresie od 6 października 2016 r. do 12 lutego 2017 r. Paweł Lisik pełnił obowiązki Dyrektora, a w okresie od 1 października 2014 r. do 5 października 2016 r. funkcję tę pełniła Magdalena Alicja Kraszewska.

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętej kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

³ Dalej także: okres objęty kontrolą albo kontrolowany okres.

⁴ Dz. U. z 2018 r. poz. 1510, ze zm., dalej: ustawa o świadczeniach.

⁵ Na przykład <http://www.niepełnosprawni.pl/>

Częściowo wynikało to z przyczyn niezależnych od WOW, który podejmował działania aby tą sytuację zmienić.

W Oddziale prawidłowo i terminowo dokonywano wpłat na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (dalej: PFRON), skorzystano też z możliwości obniżenia wpłat na zasadach określonych w art. 22 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych⁶.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Działania na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych

Opis stanu faktycznego

Stan zatrudnienia osób niepełnosprawnych w Oddziale w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy na koniec 2016 i 2017 roku wynosił odpowiednio 18,00 i 17,00. W 2018 r., na koniec miesięcy od stycznia do maja, stan ten wynosił 19,00, a na koniec czerwca 18,00. Pracownicy z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności zatrudnieni byli na stanowiskach starszego referenta, specjalisty, starszego specjalisty i starszego inspektora kontroli. Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych, o którym mowa w art. 2 pkt 6 ustawy o rehabilitacji, na koniec 2016 i 2017 roku oraz miesięcy od stycznia do czerwca 2018 r. wynosił odpowiednio: 4,77%, 4,47%, 5,02%, 5,05%, 5,04%, 4,98%, 5,05%, 4,83%.

W okresie objętym kontrolą WOW rozwiązał stosunek pracy z pięcioma osobami niepełnosprawnymi, w tym z jedną na mocy porozumienia stron z inicjatywy pracownika, z dwoma na podstawie wypowiedzenia umowy o pracę przez pracownika, z jedną na podstawie wypowiedzenia umowy o pracę na czas zastępstwa przez pracodawcę w związku z negatywną oceną jej pracy, a z jedną wraz z upływem czasu na jaki umowa o pracę została zawarta. W tym okresie zatrudniono trzy osoby niepełnosprawne w trybie otwartego naboru zewnętrznego - dwie na stanowisku starszego referenta, a jedną na stanowisku specjalisty. Oddział zawarł z nimi umowy o pracę na czas próbny, a następnie na czas określony i nieokreślony.

(Dowód: akta kontroli str. 15, 494 – 500, 764)

W kontrolowanym okresie WOW nie podejmował dodatkowych działań mających na celu zatrudnianie osób niepełnosprawnych, w tym w szczególności:

- nie współpracował z organizacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie działań informacyjnych upowszechniających wiedzę o możliwości ubiegania się o pracę przez osoby niepełnosprawne,
- współpraca z powiatowymi urzędami pracy nie obejmowała działań w celu zatrudnienia osób niepełnosprawnych lub odbywania stażów,
- studentom niepełnosprawnym nie oferowano możliwości odbycia praktyk oraz stażów.

Działania Oddziału w zakresie zatrudniania pracowników, oferowanych praktyk i staży skierowane były do ogółu zainteresowanych, w tym:

- współpracowano z Powiatowym Urzędem Pracy w Poznaniu oraz w Pile w zakresie odbywania stażów dla bezrobotnych; w latach 2016 – 2017 w Oddziale staż odbyło 13 osób, z dziewięcioma z nich nawiązano stosunek pracy jednak żadna z nich nie przedstawiła orzeczenia o stopniu niepełnosprawności,

⁶ Dz.U. z 2018 r. poz. 511, ze zm., dalej: ustawa o rehabilitacji.

- współpracowano z Uniwersytetem Medycznym im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu w zakresie praktyk studenckich; w 2016 r. w Oddziale praktyki odbyło siedmiu studentów tego uniwersytetu, w WOW nie dysponowano jednak wiedzą, czy osoby te posiadały orzeczenie o stopniu niepełnosprawności,
- upowszechniano wiedzę o możliwości ubiegania się o pracę poprzez zamieszczanie ogłoszeń o naborach na portalu pracuj.pl, przesyłanie informacji do wyższych uczelni – ww. Uniwersytetu Medycznego, Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu, szkoły średniej – Zespołu Szkół Ekonomicznych im. S. Staszica w Poznaniu oraz korporacji zawodowej – Okręgowej Izby Radców Prawnych w Poznaniu,
- ogłoszenia o naborach na wolne stanowiska były zamieszczane na stronie internetowej WOW w Biuletynie Informacji Publicznej; strona ta była dostosowana do potrzeb osób niedowidzących (możliwość powiększenia czcionki i włączenia wersji kontrastowej); w ogłoszeniach podawany był kontakt telefoniczny do osoby, która może udzielić informacji o toczącym się naborze.

(Dowód: akta kontroli str. 494 – 500, 502 – 603)

Dyrektor podała, że obowiązujące przepisy i zasady, w tym m.in. Kodeks pracy⁷, ustawa o świadczeniach, Zakładowy Układ Zbiorowy Pracy dla Pracowników Zatrudnionych w Narodowym Funduszu Zdrowia zawarty 8 listopada 2006 r. (dalej: Układ Zbiorowy) nie pozwalają na podejmowanie działań mających na celu zatrudnianie wyłącznie osób niepełnosprawnych bądź preferowanie zatrudniania tych osób. Natomiast przeprowadzane w Oddziale nabory są otwarte i konkurencyjne. W WOW uznano, że intensywne działania związane z postępowaniami rekrutacyjnymi są w tym zakresie wystarczające. Dyrektor wyjaśniła, że profil działalności Oddziału jest odpowiedni do zatrudnienia osób niepełnosprawnych i poszukując kandydatów do pracy dopuszczono możliwość zatrudnienia takich osób. Powodem utrzymywania się wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych poniżej 6% jest brak zatrudnienia w WOW odpowiedniej liczby osób z orzeczonym stopniem niepełnosprawności. Dyrektor podkreśliła, że w Oddziale występuje duża fluktuacja kadr, również wśród osób niepełnosprawnych oraz trudności z pozyskaniem pracowników. Natomiast profil kandydata do pracy uzależniony jest od stanowiska, których wykaz oraz minimalne wymagania i kwalifikacje określa Układ Zbiorowy.

(Dowód: akta kontroli str. 474 – 475, 494 – 500)

W WOW, w celu przeciwdziałania dyskryminacji w zatrudnieniu, wprowadzono Kodeks Etyki Zawodowej oraz Procedurę przeciwdziałania mobbingowi, dyskryminacji i zachowaniom niepożądanym⁸. Odpowiednie postanowienia w tym zakresie zostały zawarte również w Układzie Zbiorowym. W dokumentach tych pracodawca zobowiązał się do przeciwdziałania dyskryminacji w zatrudnianiu, w szczególności ze względu na: płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę, religię, narodowość, przekonania polityczne, przynależność związkową, pochodzenie etniczne, wyznanie, orientację seksualną, a także z uwagi na zatrudnienie na czas określony lub nieokreślony, albo w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy.

(Dowód: akta kontroli str. 494 – 500)

Pracownicy Oddziału odpowiedzialni za rekrutację i sprawy kadrowe nie uczestniczyli w szkoleniach dedykowanych problematyce zatrudniania osób niepełnosprawnych. Sześciu pracowników Wydziału Kadr i Szkoleń WOW ukończyło

⁷ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. (Dz. U. z 2018 r. poz. 917, ze zm.), dalej: Kodeks pracy.

⁸ Zarządzenie Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia z 28 lutego 2017 r., nr 12/2017/BKIS.

natomiast studia podyplomowe w tematyce prawa pracy, kadr i płac oraz zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy. Program studiów podyplomowych obejmował również kwestie dotyczące zatrudniania pracowników niepełnosprawnych w zakresie czasu pracy, rozwiązań antydyskryminacyjnych, ergonomii i fizjologii pracy oraz organizacji stanowiska pracy. Jeden pracownik Wydziału Kadr i Szkoleń uczestniczył w szkoleniu *Proces rekrutacji i selekcji* mającym na celu zdobycie umiejętności i ugruntowania wiedzy z zakresu prowadzonych naborów. Ponadto sześciu pracowników WOW odbyło kurs języka migowego na poziomie elementarnym.

(Dowód: akta kontroli str. 494 – 500, 705 - 715)

W Oddziale nie informowano pracowników o potrzebie złożenia orzeczenia o stwierdzonym stopniu niepełnosprawności, w sytuacji gdyby chcieli skorzystać ze szczególnych związków z tym faktem uprawnień⁹. Natomiast w trakcie procesu zatrudniania nowi pracownicy składali oświadczenia o posiadanym stopniu niepełnosprawności. Orzeczenia te były dostarczane przez pracowników na ogół bez zbędnej zwłoki, za wyjątkiem trzech przypadków, w których dostarczono je w siódmym, 10 i 335 dniu po dacie wystawienia¹⁰. Na skutek tego, wpłaty na PFRON, o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy o rehabilitacji zostały przez WOW poniesione w kwocie o 18 704,00 zł wyższej niż miałyby to miejsce w przypadku niezwłocznego ich przedłożenia.

Dyrektor podała, że obowiązujące w Oddziale przepisy tj. Kodeks pracy, ustawa o świadczeniach oraz Układ Zbiorowy, nie pozwalają nakładać na pracowników obowiązku informowania pracodawcy o posiadanym orzeczeniu o stopniu niepełnosprawności. Dodała, że w przypadku pracowników z orzeczonym stopniem niepełnosprawności pracownicy Wydziału Kadr i Szkolenia WOW monitorują czas na jaki orzeczenie zostało wydane.

(Dowód: akta kontroli str. 210, 494 – 501)

Wysokość wpłat na PFRON w 2016 i 2017 roku oraz w poszczególnych miesiącach 2018 roku (styczeń – czerwiec¹¹) wynosiła odpowiednio: 60 310,00 zł; 84 276,00 zł; 7 770,00 zł; 3 749,00 zł; 2 910,00 zł; 2 933,00 zł; 3 003,00 zł; 2 843,00 zł. Wpłaty dokonywane były w terminie, o którym mowa w art. 49 ust. 2 ustawy o rehabilitacji i w prawidłowej wysokości¹².

(Dowód: akta kontroli str. 14, 23 – 39, 116 – 179)

W okresie objętym kontrolą Oddział skorzystał z możliwości obniżenia wpłat na PFRON na zasadach określonych w art. 22 ustawy o rehabilitacji - w łącznej wysokości 108 013,83 zł. Obniżkę wpłat naliczono prawidłowo¹³.

(Dowód: akta kontroli str. 40 – 115, 116-207)

Zasady i tryb naboru do pracy w Oddziale zostały określone w Procedurze naboru w Wielkopolskim Oddziale Wojewódzkim Narodowego Funduszu Zdrowia¹⁴ (dalej: Procedura). W Procedurze nie zawarto szczególnych uregulowań odnośnie do zatrudniania osób niepełnosprawnych. Jej postanowienia były zgodne z przepisami

⁹ Por. art. 221 § 2 pkt 1 Kodeksu pracy.

¹⁰ Dotyczyło to trzech pracowników zatrudnionych w Oddziale przed 1 stycznia 2016 r., którzy uzyskali orzeczenia o niepełnosprawności po tej dacie.

¹¹ Wpłaty za grudzień 2017 i styczeń – maj 2018 r.

¹² Ustalono na podstawie badania następujących miesięcy: wrzesień – listopad 2016 r., wrzesień – grudzień 2017 r., styczeń – maj 2018 r.

¹³ Ustalono na podstawie badania następujących miesięcy: wrzesień – listopad 2016 r., wrzesień – grudzień 2017 r., styczeń – maj 2018 r.

¹⁴ Załącznik do Zarządzenia nr 16/2015 Dyrektora Wielkopolskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia z dnia 23 lutego 2015 r. w sprawie procedury naboru w Wielkopolskim Oddziale Wojewódzkim Narodowego Funduszu, zmienione zarządzeniem nr 1106/2018 z dnia 10 października 2018 r.

art. 107a – 107g ustawy o świadczeniach. W Procedurze uregulowano m.in. tryb upowszechniania informacji o naborze, podawania do publicznej wiadomości list kandydatów spełniających wymagania formalne oraz informacji o wynikach naboru, tryb jego inicjowania, elementy jakie musi zawierać ogłoszenie o naborze, tryb weryfikacji ofert i powoływania komisji rekrutacyjnej, formy weryfikacji kompetencji kandydatów, elementy protokołu z procesu rekrutacji, zasady rekomendacji kandydatów do zatrudnienia.

(Dowód: akta kontroli str. 444 - 456)

Objęte kontrolą NIK ogłoszenia o naborze¹⁵ były opublikowane w Biuletynie Informacji Publicznej oraz na tablicy informacyjnej WOW, za wyjątkiem ogłoszeń o numerach: WKS.110.2.2016, WKS.110.9.2016, WKS.110.10.2016, WKS.110.11.2016 i WKS.110.26.2016. Dyrektor podała, że w okresie od 1 stycznia do 7 listopada 2016 r. w związku z modernizacją budynku przy ul. Grunwaldzkiej 158 została zdemontowana tablica ogłoszeń, na której zamieszczano ogłoszenia o naborze, listy kandydatów spełniających warunki formalne oraz informacje o wynikach naborów. Informacje w powyższym zakresie dostępne były wówczas w punkcie informacyjnym w tym budynku.

(Dowód: akta kontroli str. 732, 735)

Ogłoszenia o naborach zawierały elementy określone w § 5 ust. 2 Procedury, tj.: pełną nazwę i adres Oddziału, pełną nazwę komórki organizacyjnej, w której znajduje się stanowisko, nazwę stanowiska, wymiar czasu pracy, profil kandydata, miejsce wykonywania pracy, zakres głównych obowiązków, wykaz wymaganych dokumentów, miejsce, termin i warunki składania ofert. Ponadto w ogłoszeniach podany został numer telefonu osoby uprawnionej do kontaktów.

(Dowód: akta kontroli str. 732)

Z przeprowadzonych naborów został sporządzony protokół spełniający wymagania określone w art. 107e ustawy o świadczeniach oraz w § 13 Procedury, zawierający: określenie stanowiska pracy, na które był prowadzony nabór, liczbę kandydatów oraz imiona, nazwiska i adresy nie więcej niż pięciorga najlepszych kandydatów uszeregowanych według poziomu spełniania przez nich wymagań określonych w ogłoszeniu, informację o zastosowanych metodach i technikach naboru, uzasadnienie dokonanego wyboru oraz skład komisji rekrutacyjnej, listę kandydatów poddanych weryfikacji, wynik naboru, wnioski oraz podpisy osób wchodzących w skład komisji rekrutacyjnej.

(Dowód: akta kontroli str. 733)

W okresie objętym kontrolą Oddział nie korzystał ze środków programu PFRON *Stabilne zatrudnienie – osoby niepełnosprawne w administracji i służbie publicznej* (dalej: Program). Dyrektor podała, że po zapoznaniu się z Programem Oddział analizuje swoje potrzeby i możliwości w tym zakresie.

(Dowód: akta kontroli str. 494 - 500)

W kontrolowanym okresie WOW poniósł wydatki w kwocie 3 438,68 zł na zakup ergonomicznych foteli (z regulacją wysokości i głębokości siedziska, podłokietników i podparcia lędźwiowego) dla pięciu osób niepełnosprawnych.

(Dowód: akta kontroli str. 759)

¹⁵ Badaniom kontrolnym poddano ogłoszenia o naborze o numerach WKS.110.2.2016, WKS.110.9.2016, WKS.110.10.2016, WKS.110.11.2016, WKS.110.26.2016, WKS.110.15.2017, WKS.110.16.2017, WKS.110.17.2017, WKS.110.18.2017, WKS.110.19.2017, WKS.110.63.2017, WKS.110.8.2018, WKS.110.9.2018, WKS.110.10.2018, WKS.110.11.2018.

Oddział nie skorzystał z instrumentów określonych w art. 26 i 26a ustawy o rehabilitacji. WOW nie zawarł również umowy ze starostą dotyczącej zatrudnienia na okres 36 miesięcy osoby niepełnosprawnej, dostosowania stanowiska pracy oraz nabycia urzędzeń ułatwiających osobie niepełnosprawnej wykonanie lub pracy lub funkcjonowanie w zakładzie pracy. Dyrektor podała, że Oddział nie był zainteresowany zawarciem takiej umowy.

(Dowód: akta kontroli str. 494 - 500)

Według wyjaśnień Dyrektor, sprawy dotyczące zatrudnienia osób niepełnosprawnych były przedmiotem zainteresowania kierownictwa w zakresie indywidualnych spraw związanych z zatrudnianiem osoby niepełnosprawnej w danej komórce organizacyjnej oraz kwestii dotyczących uprawnień urlopowych.

(Dowód: akta kontroli str. 494- 500)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że działania Oddziału w zakresie zatrudniania nowych pracowników okazały się niewystarczające i nieskuteczne dla uzyskania wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych na poziomie co najmniej 6%. W okresie objętym kontrolą WOW nie prowadził z własnej inicjatywy żadnych działań wykraczających poza standardowe procedury określone przepisami ustawy o świadczeniach, w tym w szczególności nie współpracowano z organizacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych, nie organizowano stażów i praktyk skierowanych wprost do takich osób. Brak aktywności w tych obszarach mógł być jedną z przyczyn niskiego poziomu zatrudnienia w Oddziale osób niepełnosprawnych – w kontrolowanym okresie ogłoszono 155 naborów, a zatrudniono jedynie trzy osoby niepełnosprawne. NIK wskazuje, że Oddział wchodzący w skład państwowej jednostki organizacyjnej jaką jest NFZ, powinien dołożyć szczególnej staranności w zapewnieniu osobom niepełnosprawnym, na zasadzie równości z innymi osobami, prawa do pracy oraz zdobywania doświadczenia zawodowego. Wzywa do tego, ratyfikowana przez Polskę 6 września 2012 r. Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych¹⁶, w której art. 27 ust. 1 uznano prawo osób niepełnosprawnych do pracy, na zasadach równości z innymi osobami oraz zobowiązano się do ochrony i popierania realizacji ich prawa do pracy, między innymi poprzez popieranie zatrudniania osób niepełnosprawnych w sektorze publicznym oraz zdobywania przez nich doświadczenia zawodowego. Podobnie Sejm RP, w § 2 w zw. z § 1 pkt 6 Karty praw osób niepełnosprawnych¹⁷, wezwał Rząd RP do podjęcia działań ukierunkowanych na urzeczywistnienie praw osób niepełnosprawnych, m.in. do pracy na otwartym rynku pracy zgodnie z kwalifikacjami, wykształceniem i możliwościami.

Ocena cząstkowa

Działania Oddziału nie doprowadziły do zwiększenia stanu zatrudnienia osób niepełnosprawnych. WOW nie korzystał w tym zakresie z możliwości podjęcia współpracy z organizacjami działającymi na rzecz takich osób, a współpraca z urzędami pracy i uczelniami w przedmiocie ubiegania się o pracę, staż lub praktykę w Oddziale nie dotyczyła stricte osób niepełnosprawnych. W sposób prawidłowy i terminowo uiszczano należne wpłaty na PFRON.

¹⁶ Dz.U. z 2012 r., poz. 1169.

¹⁷ M.P. z 1997 r. Nr 50, poz. 475.

2. Przestrzeganie praw pracowników niepełnosprawnych

Z równoległe przeprowadzonej – w porozumieniu z NIK – kontroli Państwowej Inspekcji Pracy Okręgowy Inspektorat Pracy w Poznaniu (dalej: PIP), w zakresie przestrzegania przepisów prawa pracy związanych z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych (m.in. czas pracy, wynagrodzenie za pracę, urlopy wypoczynkowe, szkolenia w zakresie bhp, badania lekarskie, równe traktowanie w zatrudnieniu) wynika, że w Oddziale przestrzegano dobowego i tygodniowego wymiaru czasu pracy¹⁸, wynagrodzenie osób w stosunku do których stosowano skrócenie czasu pracy nie spowodowało obniżenia wynagrodzenia, pracownikom niepełnosprawnym zapewniono prawo do dodatkowego urlopu wypoczynkowego w wymiarze 10 dni¹⁹ oraz do płatnego zwolnienia od pracy w związku z uczestnictwem w turnusie rehabilitacyjnym²⁰, a w Układzie Zbiorowym zagwarantowano uprawnienie do dodatkowej, piętnastominutowej przerwy wliczanej do czasu pracy.

(Dowód: akta kontroli str. 761 - 777)

Z dokonanej przez Inspektora Pracy wizytacji budynków przy ul. Piekary 14/15 i ul. Grunwaldzkiej 158 w Poznaniu wynika, że miejsca pracy zostały przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym:

- a) wejście do budynku przy ul. Piekary 14/15 następuje z poziomu 0, a do budynku przy ul. Grunwaldzkiej 158 za pomocą pochylni z poręczami dla osób niepełnosprawnych i schodami; w obu budynkach zamontowano windy,
- b) w budynkach zapewniono wymianę powietrza, w niektórych pomieszczeniach klimatyzację,
- c) wysokość pomieszczeń pracy przy ul. Piekary 14/15 wynosi ok. 2,7 m,
- d) w pomieszczeniach zapewniono oświetlenie elektryczne i dzienne,
- e) zapewniono ogrzewanie z ciepłoka miejskiego; temperatura w pomieszczeniach wynosi powyżej 18°C,
- f) pracownikom zapewniono do stałego korzystania instrukcje bhp obsługi urządzeń biurowych (sieć Intranet),
- g) na każdego pracownika przypada co najmniej 2 m² powierzchni,
- h) stanowiska pracy wyposażone zostały w biurka oraz krzesła z podstawą pięciopodporową z kółkami jezdnyymi, regulacją wysokości siedziska i oparcia.

(Dowód: akta kontroli str. 761 - 777)

PIP stwierdziła jednocześnie, że w jednym z pokoi budynku przy ul. Piekary 14/15 było nieszczelne okno, a żadnym z pomieszczeń nie zapewniono wentylacji²¹. Okno uszczelniono w trakcie kontroli. Zastępca Dyrektora Hanna Philips (dalej: Zastępca Dyrektora) wyjaśniła ponadto, że w grudniu 2009 r. Oddział zlecił wykonanie projektu budowlanego w zakresie wentylacji mechanicznej i chłodzenia pomieszczeń biurowych w ww. budynku, w zakresie zajmowanych wówczas pięter VI – XI. Koszt instalacji wentylacyjnej i chłodzenia został oszacowany na kwotę 859

¹⁸ Poddana kontroli ewidencja czasu pracy i lista obecności za okres od marca 2016 r. do czerwca 2018 r. pięciu pracowników ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności wykazała, że wykonywali oni pracę w wymiarze siedmiu godzin na dobę i 35 godzin tygodniowo, od poniedziałku do piątku.

¹⁹ Poddano badaniom kontrolnym ewidencję urlopową za lata 2016 – 2018 pięciu pracowników ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.

²⁰ W okresie od 9 do 16 grudnia 2016 r. jeden pracownik z orzeczonym stopniem niepełnosprawności skorzystał z takiego zwolnienia.

²¹ O czym inspektor PIP poinformowała Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w Poznaniu.

662,12 zł. Z uwagi na wysokie koszty, konieczność wyłączenia z użytkowania budynku oraz przebudowy przyłącza elektroenergetycznego ze względu na dodatkowe zapotrzebowanie mocy elektrycznej, podjęto decyzję o odstąpieniu od realizacji i wykonaniu zamierzenia w terminie późniejszym.

(Dowód: akta kontroli str. 737-740, 757-758, 766-768, 783)

W okresie objętym kontrolą zagadnienia będące przedmiotem kontroli NIK nie zostały wyszczególnione wprost w planach kontroli wewnętrznej ani w planach audytu wewnętrznego WOW. Plan kontroli wewnętrznej Oddziału na 2016 r. zawierał temat *Przestrzeganie procedury naboru pracowników w WOW NFZ*, który dotyczył m.in. kontrolowanej przez NIK tematyki. W wyniku przeprowadzonej kontroli wewnętrznej wydano zalecenia dotyczące umieszczenia informacji o prowadzonych w Oddziale naborach na tablicy ogłoszeń WOW, a nie w punkcie informacyjnym. Zalecenie zostało wykonane.

(Dowód: akta kontroli str. 217 -280)

PIP w latach 2016-2018 (I półrocze) nie przeprowadziła w Oddziale kontroli w zakresie przestrzegania praw oraz warunków pracy pracowników niepełnosprawnych.

(Dowód: akta kontroli str. 208)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie PIP stwierdziła następujące nieprawidłowości:

1. Pracodawca nie zapoznał 15 niepełnosprawnych pracowników z dokonaną oceną ryzyka zawodowego dla stanowisk administracyjno-biurowych, o którym mowa w § 39 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy²², a nadto nie dokonał oceny ich warunków pracy na stanowiskach wyposażonych w monitory ekranowe, w tym pod względem prawidłowego oświetlenia i wilgotności na stanowiskach pracy, o której to ocenie mowa w § 5 ust. 1 rozporządzenia ww. Ministra z dnia 1 grudnia 1998 r.²³

Dyrektor wyjaśniła, że pracownik zatrudniony na stanowisku ds. BHP został zobowiązany do zapoznania pracowników z ww. oceną - do 5 listopada 2018 r.

(Dowód: akta kontroli str. 736, 765 – 766, 778-779)

2. W budynku przy ul. Piekary 14/15 w Poznaniu, w dwóch pokojach nie zapewniono pracownikom swobodnego dojścia do stanowiska pracy wyposażonego w monitory ekranowe, co było niezgodne z punktem 8.2. załącznika do ww. rozporządzenia MP z 1 grudnia 1998 r. Inspektor PIP wydała ustne decyzje o konieczności zapewnienia swobodnego dostępu do stanowisk pracy, które zostały wykonane w trakcie kontroli.

(Dowód: akta kontroli str. 766-768)

Ocena częściowa

W Oddziale przestrzegano praw pracowników niepełnosprawnych w zakresie czasu pracy, dodatkowego urlopu wypoczynkowego oraz płatnego zwolnienia od pracy. Stanowiska pracy były przystosowane do ich potrzeb. PIP stwierdziła jednak, że nie zapoznano niepełnosprawnych pracowników z dokonaną oceną ryzyka

²² Dz. U. z 2003 r. Nr 169, poz. 1650, ze zm.

²³ W sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy na stanowiskach wyposażonych w monitory ekranowe (Dz. U. Nr 148, poz. 973), dalej: rozporządzenie MP z 1 grudnia 1998 r.

zawodowego dla stanowisk administracyjno-biurowych i nie dokonano oceny ich warunków pracy na stanowiskach wyposażonych w monitory ekranowe.

3. Działania w zakresie dostosowania budynku – miejsca wykonywania pracy – do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Opis stanu faktycznego

Siedziba Oddziału przy ul. Piekary 14/15 w Poznaniu została wybudowana w 1965 r. i trzykrotnie, w latach 2001 – 2003, 2010 i 2018, dokonano w niej remontu²⁴. Zajmowany przez Oddział budynek przy ul. Grunwaldzkiej 158 został zakupiony w 1999 r. przez Wielkopolską Regionalną Kasę Chorych. Został on wybudowany przed 1996 r.²⁵ z przeznaczeniem na hotel pracowniczy. Na przestrzeni lat 2001 – 2018 był wielokrotnie przebudowywany i remontowany²⁶. Delegatura²⁷ Oddziału w Kaliszu używa pomieszczeń na I piętrze w budynku położonym przy ul. Kolegialnej 4 w Kaliszu na podstawie umowy najmu z 1 grudnia 2010 r., znak NFA/2916 – 80 – ep/2010 zawartej z Wielkopolskim Urzędem Wojewódzkim w Poznaniu (dalej: WUW). Przeprowadzone oględziny obiektów wykazały, że nie spełniają one niektórych warunków określonych w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie²⁸, w szczególności:

- a) przed budynkiem w Kaliszu nie wyodrębniono miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych (§ 18 ust. 1 Rozporządzenia),
- b) w budynku w Kaliszu nie zainstalowano urządzeń technicznych zapewniających osobom niepełnosprawnym dostęp na kondygnacje z pomieszczeniami użytkowymi, z których mogą korzystać (§ 55 ust. 2 Rozporządzenia),
- c) część drzwi wejściowych do ogólnodostępnych pomieszczeń biurowych w Kaliszu oraz drzwi wejściowe do budynku w Kaliszu miały szerokość 0,8 m zamiast co najmniej 0,9 m (§ 62 ust. 1 Rozporządzenia),
- d) w budynku w Kaliszu, w najmowanej przez Oddział powierzchni, pomieszczenia sanitarne nie były dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych (§ 86 Rozporządzenia); jedyna toaleta przystosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych znajdowała się na parterze budynku zajmowanym przez WUW,
- e) w budynkach na grzejnikach centralnego ogrzewania nie umieszczono osłon ochraniających od bezpośredniego kontaktu z elementem grzejnym (§ 302 ust. 3 Rozporządzenia)
- f) kabina dźwigu osobowego w budynku przy ul. Piekary 14/15 w Poznaniu miała szerokość 0,95 m i długości 1,13 m zamiast co najmniej odpowiednio 1,1 m i 1,4 m (§ 193 ust. 2a Rozporządzenia),

²⁴ Remont obejmował m.in.: w 2001 r. posadzki, drzwi, ściany działowe, oświetlenie, wymianę okien, instalację elektryczną, w 2010 r. dostosowanie ewakuacyjnej klatki schodowej i przedsionków do obowiązujących przepisów p.poż, w 2018 r. drzwi, wykonanie dwóch toalet dla osób niepełnosprawnych i dwóch pomieszczeń socjalnych.

²⁵ Oddział nie dysponował dokumentacją pozwalającą dokładnie określić datę budowy.

²⁶ Przebudowa m.in. w zakresie: w 2001 r. ścian działowych, instalacji c.o., sanitariatów, w 2002 r. dobudowy klatki schodowej, szybu windowego i montażu dźwigu osobowego, dobudowy wejścia głównego z portiernią, dobudowy podjazdu dla osób niepełnosprawnych, w 2015 r. wykonania strefy obsługi interesantów wraz z toaletą dla osób niepełnosprawnych.

²⁷ Pomieszczenia Delegatury Oddziału w Pile, Koninie, Lesznie, Punktu Obsługi Ubezpieczonych w Rawiczu używane były również na podstawie umowy najmu. Pomieszczenia Punktu Obsługi Ubezpieczonych w Słupcy używane były na podstawie umowy użyczenia.

²⁸ Dz. U. z 2015 r. poz.1422, ze zm. (dalej: Rozporządzenie).

g) dźwigi osobowe w budynkach przy ul. Grunwaldzkiej 158 i ul. Piekary 14/15 w Poznaniu nie były wyposażone w informację głosową (ww. § 193 ust. 2a Rozporządzenia),

(Dowód: akta kontroli str. 321 - 329, 686 – 704, 716- 729)

Zastępca Dyrektora wyjaśniła, że zwracano się do WUW o dokonanie remontu używanego przez Oddział lokalu w Kaliszu i udostępnienie miejsc postojowych dla pracowników i osób niepełnosprawnych. WUW przekazał informację o sukcesywnym dostosowaniu budynku do potrzeb interesantów, w tym osób niepełnosprawnych oraz o braku możliwości wydzielenia miejsc parkingowych. W 2018 r. Oddział dokonał oceny stanu technicznego oraz bezpieczeństwa pracy w wynajmowanych przez Oddział lokalach i wystąpiono do WUW o zmianę lokalizacji Delegatury WOW w Kaliszu i przeniesienie jej na parter budynku. Według WUW, ze względów organizacyjnych taka zamiana nie jest możliwa. W zakresie dostosowania wymiarów kabiny dźwigu osobowego w budynku przy ul. Piekary 14/15 w Poznaniu Zastępca Dyrektora podała, że jak dotychczas współwłaściciele nieruchomości, w której Oddział posiada 77,61% udziału, nie wyrażali zgody na poniesienie kosztów wymiany dźwigów osobowych szacowanych na kwotę 500-600 tys. złotych. Dodaje, że zainstalowanie osłon na grzejnikach zostanie zaplanowane po zaciągnięciu opinii w zakresie mocy grzewczej istniejącej instalacji c.o., wymiana drzwi wejściowych do pomieszczeń przy ul. Piekary nastąpi w ramach remontu mającego się zakończyć do stycznia 2019 r. - piętra VI – VII oraz w 2019 r. – piętra VIII – XI. W budynku przy ul. Grunwaldzkiej 158 remont w zakresie którego planowana jest wymiana drzwi jest przewidziany do realizacji w latach 2019 – 2020.

(Dowód: akta kontroli str. 737 - 756)

W Oddziale przeprowadzano badania okresowe oraz przeglądy konserwacyjne dźwigów osobowych nie rzadziej niż, odpowiednio co rok oraz co 30 dni, tj. w terminach określonych w załączniku nr 1 (Lp. 24) i nr 2 (Lp.21) do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 października 2003 r. w sprawie warunków technicznych dozoru technicznego w zakresie eksploatacji niektórych urządzeń transportu bliskiego²⁹. WOW 21 kwietnia 2017 r. zawarł umowę o zarządzanie nieruchomością położoną w Poznaniu ul. Piekary 14/15, w której zobowiązano zarządcę do m.in. zapewnienia nadzoru nad realizacją umowy w zakresie realizacji usługi konserwacji i serwisu wind.

(Dowód: akta kontroli str. 281 - 322, 389 - 397)

W okresie objętym kontrolą Oddział poniósł wydatki w łącznej kwocie 1 248 863,21 zł związane z remontem swej siedziby przy ul. Piekary 14/15 w Poznaniu, w tym z adaptacją pomieszczeń dla potrzeb osób niepełnosprawnych – wykonano dwie toalety dla osób niepełnosprawnych na I i II piętrze budynku.

(Dowód: akta kontroli str. 670 - 680)

WOW w celu dostosowania budynku do potrzeb osób niepełnosprawnych nie współpracował z organizacjami i stowarzyszeniami działającymi na rzecz takich osób. Dyrektorka podała, że Oddział opierał się w tym zakresie na powszechnie obowiązujących przepisach prawa.

(Dowód: akta kontroli str. 494 – 500)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

²⁹ Dz. U. Nr 193 poz. 1890.

1. W obu wykorzystywanych przez Oddział budynkach w Poznaniu krawędzie stopni schodów nie wyróżniały się kolorem kontrastującym z kolorem posadzki, co było niezgodne z § 71 ust. 4 Rozporządzenia.

(Dowód: akta kontroli str. 716 – 721)

2. Wbrew wymogom § 295 Rozporządzenia, w budynku WOW przy ul. Piekary 14/15 w Poznaniu znajdowały się drzwi o skrzydłach wykonanych z przezroczystych tafli nieoznakowane w sposób widoczny.

(Dowód: akta kontroli str. 722 – 721)

Zastępca Dyrektora podała, że oznaczanie krawędzi stopni w sposób kontrastujący z kolorem posadzki wykonane zostanie w I półroczu 2019 r., a oznaczenie w sposób widoczny skrzydeł drzwiowych nastąpi do końca 2018 r.

(Dowód: akta kontroli str. 737 – 740)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że budynek biurowy w Kaliszu zajmowany przez Delegaturę Oddziału nie jest przystosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym poruszających się na wózkach inwalidzkich, co w praktyce wyklucza możliwość podjęcia pracy w tym budynku przez takie osoby. Do potrzeb osób niepełnosprawnych nie były w pełni przystosowane dźwigi osobowe w budynkach WOW w Poznaniu. Zgodnie § 3 pkt 6 Rozporządzenia objekty te są budynkami użyteczności publicznej. W § 2 w zw. z § 1 pkt 8 Karty praw osób niepełnosprawnych Sejm RP wezwał Rząd RP do podjęcia działań w celu urzeczywistnienia praw osób niepełnosprawnych do życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym m.in. dostępu do urzędów i obiektów użyteczności publicznej.

Ocena cząstkowa

Budynki zajmowane przez Oddział nie były w pełni dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych, a poszczególne pomieszczenia w różnym stopniu spełniały aktualnie obowiązujące warunki techniczne jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. W budynkach WOW w Poznaniu funkcjonowały rozwiązania takie jak dźwigi osobowe lub podjazd dla osób niepełnosprawnych. Toalety były przystosowane do potrzeb tych osób. Natomiast w budynku w Kaliszu nie zainstalowano urządzeń technicznych zapewniających osobom niepełnosprawnym ruchowo dostęp na kondygnacje z pomieszczeniami użytkowymi, z których mogą korzystać. WOW podejmował działania aby tą sytuację zmienić. Okazały się one jednak nieskuteczne z przyczyn niezależnych od Oddziału.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli³⁰, wnosi o wnosi o:

- 1) oznaczenie krawędzi stopni w budynkach usytuowanych w Poznaniu w sposób wyróżniający się kolorem kontrastującym z kolorem posadzki,
- 2) oznaczenie w sposób widoczny drzwi z przezroczystych tafli w budynku przy ul. Piekary 14/15 w Poznaniu,
- 3) realizację zaleceń wydanych przez Państwową Inspekcję Pracy, po kontroli przestrzegania przez Oddział przepisów w zakresie uprawnień osób niepełnosprawnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku zgłoszenia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Poznań, dnia 22 listopada 2018 r.

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura w Poznaniu

Kontroler
Aleksandra Koszarek
Inspektor kontroli państwowej

Dyrektor
z up. Grzegorz Malesiński
Wicedyrektor

.....
podpis

.....
podpis